

«Гуманістичні орієнтири мистецької освіти»). – К. : НПУ, 2007. – (Серія 14: Теорія і методика мистецької освіти вип. 4). – С. 7-11.

11. Психологія і педагогіка життєтворчості: навч.-метод. посібник / ред. рада : В. М. Доній, Г. М. Несен, Л. В. Сохань та ін. – К., 1996. – 792 с.

12. Психологія особистості : словник-довідник / [ред. : П. П. Горностай, Т. М. Титаренко]. – К. : Рута, 2001. – 320 с.

13. Рубинштейн С. Л. Проблемы общей психологии / С. Л. Рубинштейн. – М. : Педагогика, 1973. – 423 с.

14. Філософський енциклопедичний словник / редкол. : В. І. Шинкарук ; НАН України, Інститут філософії ім. Г. С. Сковороди. – К. : Абрис, 2002. – 742 с.

15. Щолокова О. П. Модернізація фахової мистецької освіти у контексті сучасних гуманістичних ідей / О. П. Щолокова // Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. : зб. наук. пр. (Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Гуманістичні орієнтири мистецької освіти»). – К. : НПУ, 2007. – (Серія 14: Теорія і методика мистецької освіти ; вип. 4). – С. 13.

В статті на основі аналізу філософської та психолого-педагогічної літератури розкрито особливості реалізації ідей педагогіки життєтворчості в контексті гуманізації змісту професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва. Автор актуалізована значимість гуманістичної парадигми, метою якої є формування педагога-музиканта, рівень підготовки якого гармонічно поєднує освітність, професіоналізм, духовність, моральну вихованість, здатність до творчої самореалізації, розвиток особистості в відповідності до духовних цінностей національної та общечеловеческої культури.

Ключові слова: гуманізація, гуманістична парадигма, життєтворчість, самореалізація, духовність, особистісно-професійне становлення учителя музичного мистецтва.

The article exposes the peculiarities of realization of pedagogy vital creativity ideas in the context of humanization of the content of vocational training of future teachers of musical art, based on the analysis of the philosophical, psychological and pedagogical literature.

Key words: humanization, vital creativity, self-realization, spiritual values, personal and professional development of a teacher of Musical Art.

УДК 373.2

Крутії Катерина Леонідівна,
доктор педагогічних наук, професор,
Комуніальний заклад "Запорізька обласна академія
післядипломної педагогічної освіти"
Запорізької обласної ради

ПРОБЛЕМИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ МОНІТОРИНГУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

У статті розкрито поняття «моніторинг дошкільної освіти» та визначено шляхи подолання проблем. Автор проаналізував понятійно-категоріальний апарат дослідження, з'ясовано основні поняття та схарактеризовано можливості здійснення моніторингу якості дошкільної освіти в дошкільному закладі

Ключові слова: якість освіти, якість дошкільної освіти, моніторинг якості дошкільної освіти.

Постановка проблеми. У останнє десятиріччя ключовою ідеєю освіти була і залишається ідея її розвитку. Вона віднайшла своє втілення в низці спеціальних програм державного, обласних та інших рівнів. За задумом авторів, у них визначено модель переходу системи освіти до більш високого якісного рівня.

Проте термінологічне визначення якості дошкільної освіти й до сьогодні є дискусійним: немає чітких параметрів, критеріїв і показників, за якими можна було б визначити якість освіти та її результати. З точки зору сучасних наукових підходів, якість освіти характеризується сукупністю критеріїв – умов, освітнього процесу, управління і результатів цього

процесу.

Ми розуміємо, що спроби поліпшити якість дошкільної освіти, нічого не змінюючи в структурі освітніх систем, безперспективні й безглузді. У тих дошкільних навчальних закладах, де керівники серйозно займалися стратегічним плануванням, проектною діяльністю, де йшли від конкретних результатів, де максимально використовували внутрішні резерви, де під час вирішення найскладніших питань робили ставку на реалізацію інтегрованого підходу, глибина і результативність якісних перетворень особливо значуща.

Аналіз досліджень і публікацій. Підвищення конкурентоспроможності кожного ДНЗ пов'язано з

його здатністю задовольняти не тільки наявні, але й прогнозовані вимоги споживачів, вивчення яких має бути одним із напрямів діяльності в системі менеджменту якості й маркетингу дошкільного навчального закладу (акції з вивчення соціуму, виявлення сімей і окремих дітей, які потребують соціального захисту, виявлення та індивідуальний супровід обдарованих дітей, дітей-інвалідів, дітей із особливими потребами тощо).

Сьогодні на всіх рівнях управління необхідно: максимально об'єктивно спрогнозувати як можливості, так і процес розвитку освітньої системи; підвищувати якість дошкільної освіти, орієнтуючись на потреби конкретних споживачів освітніх послуг, – батьків і дітей, школи та інших соціальних партнерів та замовників; своєчасно виявляти й оцінювати реальний якісний стан освітньої системи, її відповідність державним вимогам. Задоволеність споживача потрібно певним чином виміряти й оцінювати, а система якості має містити механізм вироблення коригувальних дій у необхідних випадках. У зв'язку з цим у дошкільному закладі мають систематично проводитися моніторингові дослідження задоволеності батьків і школи якістю освіти в ДНЗ.

Побудова цілісної системи якості освіти в ДНЗ – процес дуже тривалий, що вимагає передусім якісних державних стандартів дошкільної освіти, квалітативної компетентності керівників і педагогів ДНЗ, розуміння кожним членом колективу основних положень філософії якості тощо.

Під стандартом освіти традиційно розуміють діагностичний опис мінімально обов'язкових вимог до окремих сторін освіти або освіти в цілому, який відповідає таким умовам: можна застосувати до певного педагогічно обґрунтованого освітнього феномена (якість особистості, якість засвоєння інформації тощо), який легко виокремлюється із загальної структури і має певну цінність; виконаний в діагностичних показниках якості цього феномена, задовольняє вимоги повноти опису мети освіти; охоплює кількісні критерії оцінки якості вияву освітнього феномена; орієнтований на об'єктивні (відтворювальні) методи контролю якості за всіма виокремленими показниками.

Ефективність функціонування і розвитку системи ДНЗ тісно пов'язана з відстеженням результатів, тобто освітнім моніторингом, необхідним компонентом якого є педагогічна діагностика. Актуальність цієї проблеми очевидна. Окреслимо проблеми в оцінці якості дошкільної освіти, що вимагають свого вирішення.

Метою статті є дослідження проблем моніторингу дошкільної освіти та шляхи їх подолання під час впровадження.

Виклад основного матеріалу. Окреслимо передусім коло проблем.

Перша проблема. Неоднозначність у визначенні самого поняття – “якість дошкільної освіти”. У більшості випадків поняття “дошкільна освіта” фактично підміняється педагогами ДНЗ поняттям “навчання”, але вони, звичайно, не ідентичні, а тому якість освіти не може бути зведеною до якості

навчання. Проблемною в оцінці якості дошкільної освіти є оцінка міри реалізації потенційних можливостей особистості дитини. *Формою організації експертизи якості освіти є педагогічний консиліум, який має стійко увійти до практики дошкільних навчальних закладів.*

Друга проблема. Значний обсяг інформації, традиційно одержуваний від педагога, пов'язаний із впорядкуванням її використання на різних рівнях управління, адже зміст може залишатися одним і тим же, тоді як форма подання істотно змінюється. Відсьогодні саме надмірність (або недостатність), а іноді необ'єктивність інформації, яку управлінці одержують традиційно, не дозволяє ухвалити управлінське рішення, адекватне реальному стану справ.

Третя проблема. Розрізнені соціологічні, психологічні та педагогічні дослідження, кожне зі своїм інструментарієм, не дозволяють порівняти результати не лише між різними дослідженнями, але й усередині одного і того ж, розрахованого різними способами (наприклад, аналіз заняття за Фландерсівською системою або за традиційною). Отже, відсутня єдина система параметрів (індикаторів), критеріїв і показників оцінки якості дошкільної освіти. На нашу думку, *основні положення у визначенні критеріїв такі:* критерії оцінки якості дошкільної освіти мають визначатися відповідно до мети функціонування конкретного ДНЗ; кількість критеріїв має бути мінімальною, але достатньою для оцінки основних параметрів якості освіти; оцінка результативності можлива тільки у взаємозв'язку критеріїв.

Четверта проблема. Необґрунтованість і неоптимальність у доборі методів діагностики якості дошкільної освіти, що мають відповідати таким сучасним вимогам: мати достатній ступінь достовірності, тому за кожним критерієм бажано використовувати декілька методик; цільові установки діагностичних методик мають відповідати меті освітнього процесу і визначеним критеріям оцінки якості дошкільної освіти; бути доступними для використання психологами і педагогами ДНЗ за мінімальної трудомісткості обробки даних і витрат часу на проведення; бути надійними і валідними.

У практиці роботи ДНЗ повинно йтися про дві діагностичні лінії: психологічна діагностика та педагогічне спостереження, але для вихователя провідним має бути педагогічне спостереження – незалежне експертне оцінювання педагогами дітей з подальшим “узагальненням незалежних характеристик”, формою організації якого є педагогічний консиліум.

П'ята проблема. Неопрацьованість технології аналізу результатів діагностики за системою критеріїв і ухвалення управлінських рішень на основі отриманих результатів. Проблема полягає, по-перше, в освоєнні процедури оцінки результатів діагностики за системою критеріїв і, по-друге, в оперативності управлінських рішень, у їхньому випереджальному характері з метою попередити або мінімізувати можливий деструктивний розвиток подій [1, 5]. *Кожний дошкільний навчальний*

заклад намагається вирішити самотужки окреслені проблеми і віднайти відповіді на запитання, які є актуальними на сучасному етапі освітньої діяльності: Від чого залежить результативність роботи ДНЗ? Яким чином зробити дошкільний заклад привабливішим для дітей та їхніх батьків? Що лежить в основі іміджу закладу? Як привернути увагу до проблем конкретного ДНЗ представників влади, соціальних партнерів? Як підвищити якість дошкільної освіти?

Відповіді на ці та інші аналогічні запитання багато в чому залежать від місцевих умов, а також від системи управління освітою, що склалася, в конкретній області, районі або місті.

А чи можна знайти один шлях, хай не найлегший і не найкоротший, але саме той, що обов'язково приведе до бажаних відповідей на висунуті запитання? *Цей шлях – моніторинг якості дошкільної освіти.*

На основі аналізу наукових досліджень і передового педагогічного досвіду [5, 6, 7] нами висунуто припущення про те, що *моніторинг буде чинником управління якістю дошкільної освіти і розвитку суб'єктів за таких умов:* забезпечення суб'єктів освітнього процесу всіх рівнів достовірною інформацією, що дає уявлення про кількісні та якісні зміни в розвитку; включення до змісту моніторингу апробованих і коректних діагностик; порівняння отриманих результатів з досягненнями того ж суб'єкта в межах вимог до змісту освіти [3].

За наслідками моніторингу якості дошкільної освіти можна виявити: відповідність (чи навпаки) статутних документів статусу ДНЗ; урахування (чи навпаки) реальної соціальної ситуації, зв'язку з основними статутними документами річних планів; відповідність сучасним вимогам перспективно-календарного планування, а саме: чи має місце дублювання статусних і додаткових програм, чи не використовуються програми, що не мають методичного забезпечення; наявність (або відсутність) серйозної, планової роботи щодо розвитку кадрового потенціалу ДНЗ; відповідність (чи навпаки) психологічного супроводу розвитку дитини статусу дошкільного закладу і сучасній нормативно-правовій базі тощо.

Отже, професійно організований моніторинг дозволяє: виявляти своєчасно випадки порушення і невиконання законодавчих або інших нормативно-правових актів; здійснювати аналіз причин, що лежать в основі порушень, а також готувати пропозиції щодо їхнього попередження надалі; вивчати ефективність діяльності органів управління освіти і підвідомчих їм освітніх установ, посадовців; виявляти позитивні та негативні тенденції в розвитку територіальних систем дошкільної освіти; розробляти пропозиції з усунення негативних чинників і ознайомлення з позитивним управлінським досвідом.

У ході моніторингу, разом із методами документального контролю, можливе використання спостереження за фактичним станом об'єкта, експертизи, анкетування, опитування учасників освітнього процесу та інших правомірних методів, що сприяють досягненню мети моніторингу.

Так, кожний дошкільний навчальний заклад має постійно доводити свою привабливість, необхідність, іміджевий статус. Передусім це досягається високою якістю освітнього процесу. З погляду сучасних наукових підходів, якість освіти характеризується через сукупність критеріїв-умов освітнього процесу і результатів цього процесу.

Необхідність упровадження моніторингу в систему дошкільної освіти України має декілька причин.

По-перше, чинні державні програми за змістом є переліком психолого-педагогічних умов і вимог ("дитина повинна"), не гарантують досягнення необхідного вікового рівня розвитку дітей і не можуть дати точного уявлення педагогу, який результат отримано до моменту переходу дитини в школу, яким є рівень розвитку випускника (причина – не визначено чітких показників і критеріїв).

По-друге, загальноосвітні школи, а особливо гімназії, під час прийому дітей до першого класу влаштовують для дошкільника "випробування", визначають рівень його розвитку, що не може залишити педагогів-"дошкільників" байдужими до долі своїх випускників.

По-третє, початкова школа, працюючи в системі розвивального навчання, де освітній процес спрямовано на потенційні можливості дитини і на їхню реалізацію, потребує розробки *єдиних психолого-педагогічних підходів до оцінки якості здобутої освіти дошкільником.*

На нашу думку, доцільно провести низку науково-практичних семінарів, методичних об'єднань тощо, де розглянути такі питання: Методика та технологія моніторингових досліджень в освітній галузі. Організація проведення I етапу моніторингового дослідження стану дошкільної освіти в Україні. Управління дошкільною освітою: проблеми, шляхи їх вирішення та перспективи розвитку системи. Методика реалізації моніторингу якості освіти в сучасному дошкільному навчальному закладі. Роль моніторингових досліджень в вирішенні проблеми збереження здоров'я дошкільників. Під час проведення методичних заходів визначити принципи, мету, параметри і критерії, завдання і порядок проведення моніторингу якості дошкільної освіти випускників дошкільних навчальних закладів.

По-четверте, немає єдиного механізму збору педагогічної і психологічної інформації. Традиційно результати діагностики (контрольно-діагностичних зрізів) розглядаються окремо, що не дозволяє скласти цілісне уявлення про рівень розвитку особистості дитини і встановити взаємозв'язок, який необхідний для коригувально-розвивальної роботи з дітьми.

По-п'яте, в основу системи критеріїв покладено визначення якості освіти дошкільників як характеристики цілісного гармонійного розвитку особистості, підготовки до наступного освітнього етапу (до початкової школи), до життя в сучасному соціумі. Звідси пропонуються такі параметри розвитку дитини, відповідні таким лініям (напрямам): фізичний розвиток, психічний розвиток, соціальний розвиток, духовний (у деяких програмах – художньо-естетичний)

розвиток.

По-шосте, моніторинг має декілька важливих позитивних моментів, а саме: система моніторингу заперечує проведення будь-яких несподіваних для виконавця перевірок (заздалегідь кожному члену колективу відомо – що, коли, в якому вигляді необхідно представити для перевірки); встановлює параметри діяльності й результату, окреслює ті межі, в які необхідно “потрапити” кожному виконавцю, щоб бути успішним; сильна мотиваційна дія: досягнення попередньо визначених високих результатів автоматично зачисляє автора до групи лідерів, означає його компетентність, майстерність тощо.

І *останнє*, моніторинг, як засіб управління, *етичний*, оскільки не “шукає тих, хто винен”, *психологічний*, тому що сприяє підвищенню рівня мотивації персоналу через ясне бачення шляхів

вирішення проблем і створює відчуття впевненості в успішності дій, *педагогічний*, оскільки сприяє об’єднанню членів колективу навкруги головної мети за допомогою включення їх у професійну управлінську діяльність з розвитку дошкільного навчального закладу [1, с. 7-8].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Необхідно визнати той факт, що створення спеціальної технології освітнього моніторингу, усвідомлене і систематичне його застосування на всіх етапах – сутнісна потреба сучасної дошкільної освіти. Особливу значущість його організації багато дослідників надають під час переходу ДНЗ із режиму функціонування до режиму розвитку, оскільки моніторинг сприяє ефективній побудові освітнього процесу і дозволяє творчо управляти ним у подальшому.

Список використаних джерел

1. Алямовская В. Мониторинг развития образования в мире / В. Алямовская // Педагогика. – 2002. – № 7. – С. 88-96.
2. Анісімова В. Моніторингова експертиза сучасного уроку / В. Анісімова // Підручник для директора. – 2006. – № 2. – С. 55-58.
3. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) : наказ : від 22. 06 2012 р. № 615 / М-во освіти і науки, молоді та спорту України // Дошкільне виховання. – 2012. – № 7. – С. 4-19.
4. Богословец Л. Г. Карта – моніторинг ефективності управління ДООУ / Л. Г. Богословец // Управление ДООУ. – 2005. – № 2. – С. 13-20.
5. Бурмистрова Е. В. Оценка качества образовательных услуг / Е. В. Бурмистрова // Университетское управление: практика и анализ. – 2004. – № 2 (30). – С. 114-115.
6. Волкова В. А. Создание системы мониторинга как средства управления ДООУ / В. А. Волкова, Н. Б. Соколова // Управление ДООУ. – 2006. – № 4 (30). – С. 31-49.
7. Крутій К. Л. Моніторинг мовленнєвого розвитку дітей старшого дошкільного віку / К. Л. Крутій. – Запоріжжя : ЛПКС, 2005. – 60 с.
8. Крутій К. Л. Моніторинг як сучасний засіб управління якістю освіти в дошкільному навчальному закладі / К. Л. Крутій. – Запоріжжя: ЛПКС, 2007. – 208 с.

В статті раскрыто поняття «моніторинг дошкільного образования» и определены пути преодоления проблем. Автором проанализирован понятийно-категориальный аппарат исследования, уточнены основные понятия и проанализированы возможности осуществления мониторинга качества дошкольного образования в дошкольном заведении.

Ключевые слова: *качество образования, качество дошкольного образования, мониторинг качества дошкольного образования.*

The concept of «monitoring pre-school education» and the ways of overcoming the problems have been suggested in the article. The authors have analyzed the conceptual and categorical apparatus of research, clarified the basic concepts and analyzed the feasibility of monitoring the quality of preschool education in preschool institution.

Key words: *quality of education, the quality of preschool education, monitor the quality of preschool education.*

УДК 378.147.091.32:004

Морквян Ірина В'ячеславівна,

старший викладач,

Комунальний заклад

«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

Харківської обласної ради

СУТЬ ТА ВИДИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ УМІНЬ

У статті аналізуються підходи до визначення понять «уміння» та «інтелектуальні уміння». Уточнюються ці поняття відповідно до основних шляхів дослідження. Розглядаються підходи до визначення основних груп інтелектуальних умінь та їх специфіка. За результатами проведеного аналізу пропонується